

RITUALNO KUPATILO – MIKVE

Mikve je kupatilo ili prostor ispunjen čistom vodom koja treba da omogućiti da se ritualno nečista osoba, zaronjavanjem u tu čistu vodu, ritualno očisti. Propis o ritualnom kupatilu zasniva se na stihovima iz Treće knjige Mojsijeve (Lev, 11:36): „*A vrelo ili čatrnja koja drži vodu neka se smatraju čistima. Ali tko dirne strvinu životinje, neka je nečist*”.

Smatralo se da čovek nije ritualno čist:

- posle dodira (kontakta) sa mrtvima, što se zasnivalo na stihovima iz Biblije, Broj 19;
- posle dodira bilo kojih prljavih stvari a posebno posle kontakta sa izlučevinama tela (kod muškaraca polnih i drugih) a kod žena posebno u slučaju menstruacije (Lev, 15);
- u slučaju konverzije (prelazak u jevrejstvo);
- pred praznike, posebno pred *Šabat* i pred *Jom kipur*;
- nakon uzimanje sudova od onih koji nisu Jevreji – to se zasnivalo na stihovima iz Biblije (Brojevi, 31: 22-23): „*Zlato, srebro, bakar, gvožđe, mjed i olovo – sve što podnosi vatru – provucite kroz vatru i bit te očišćeno. Ipak neka se očisti i vodom očišćenja. A sve što ne podnosi vatru provucite kroz vodu*”. Rabini iz talmudskog razdoblja naglašavali su daje uronjavanje duhovno očišćenje a ne fizičko.⁶⁰

Danas je ostala upotreba *mikve* uglavnom za žene posle menstruacije (*niddah*) jer su ostali zakoni o nečistoći prestali da važe posle razorenja Drugog hrama.

Svaka količina sakupljene vode, bilo daje to kišnica ili izvorska ili bilo koja druga voda, koja je dovoljna da se u nju ceo čovek zaroni (zagnjuri), može se upotrebljavati kao *mikve*. Rabini su naglašavali da za *mikve* može biti upotrebljavana samo ona voda koja prethodno nije bila ni u kakvom sudu (posudi).

Najmanja zapremina vode koja je potrebna za *mikve* iznosi jedan kubni metar (ipak, treba reći da se o ovome navode različite brojke). Ukoliko *mikve* sadrži manje vode od zapremine koja se označava sa 40 se 'a (biblijska mera za količinu vode što je 250-1000 litara, zavisno od različitog računanja) u tom slučaju je ritualno kupatilo neispravno i treba dodati još izvučene vode, da bi kupatilo postalo ispravno.

Ovi zakoni su osnova za različite načine konstrukcije *mikve*. O načinima kako treba graditi *mikve* raspravlja se u *Talmudu* i tome je posvećen ceo istoimeni traktat, kao i velika Majmonidesova⁶¹ rasprava.

Bez obzira na to kako je kupatilo (*mikvej* građeno, ono je ispravno ukoliko se omogućava da voda ne bude prefabrikovana, dovučena i tu zastavljena jer u tom slučaju stvara se „posuda” koja vodu čini „izvučenom vodom”, *mayim she'uvim*. *Mikve* može biti izdubljena u steni, izgrađena, ukopana, svaki materijal je dozvoljen. Ona mora biti nepropustljiva jer ako voda ističe, smanjiće se njena količina i *mikve* će postati neispravna. Ona mora sadržavati 40 se'a ispravne vode i, iako je originalno bilo tako da visina mora biti 120 cm (što bi omogućilo osobi da stoji i da bude potpuno uronjena ali sa pomalo savijenim koljenima), kasnije je dozvoljeno da je minimalna potrebna količina vode ona koja omogućava da čovek bude zaronjen u vodu, makar i ležeći.

Voda iz svakog prirodnog izvora koji daje čistu vodu koja nije nikakvom primesom promenila boju, podobna je za *mikve*. Što se tiče kišnice koja je idealna za *mikve* i rastopljenog snega i leda (čak i kada je napravljen od izvučene vode) što je takođe podobno, mora se paziti da voda teče slobodno, da nigde ne bude zaustavljana, da ne bi postala nepodobna kao „crpljena voda”. Takođe, voda ne sme da stigne do *mikve* kroz sudove napravljene od metala ili drugih materijala koji mogu biti ritualno nečisti. To se izbegava dodavanjem oluka i drugih dodataka na način koji omogućava da oni ne dobiju status „posuda”. Slično tome, *mikve* se prazni ručno, vakuumom ili električnim pumpama. Pražnjenje *mikve* kroz rupu na dnu je zabranjeno jer taj otvor se može smatrati za „posudu” ili kao mogućnost propuštanja vode.

Jedan od problema bilo je i zagrevanje vode. Za to su se koristili razni sistemi. Beogradski rabin Šlang, naveo je u svojoj knjizi o Jevrejima u Beogradu, jednu raspravu poznatog beogradskog rabina, Jehude Lerme:⁶² „U jednoj raspravi bavi se Lerma pitanjem ritualnog kupatila u Beogradu. Ono se nalazi”, kaže pisac, „od pamtiveka u tome dvorištu. Međutim, neke ugledne žene prigovaraju, da im je neugodno prolaziti kroz dvorište u kome obično sede muškarci. Mada je u vise mahova razglašeno, da se ovi ne pojavljuju u to doba u dvorištu, nije se postigao uspeh. Dalje, žene prigovaraju, da je voda često i suviše hladna, zbog čega se u njoj ne mogu kupati. Zato predlaže opštini da se tim ženama izađe u susret, te da se pomoću točka i oluka pušta

zagrejana voda u drugo odeljenje kupatila, za koje će služiti i drugi, zgodniji ulaz”.

Sarajevski rabin dr Moric Levi, pomenuo je, u svojoj knjizi Sefardi u Bosni,⁶³ kako je izgledalo ritualno kupatilo u Sarajevu: „Jevrejski zakoni čistoće propisuju ženama, da svaki put nakon menstruacije urone u tekuću vodu, inače je prilaženje najstrožije zabranjeno. U tu su svrhu sarajevski Židovi imali u javnoj banji u čaršiji posebno korito, građeno vlastitim troškom po rabinatskom propisu, te su za to plaćali vlasnika kupališta osim pristojbe za kupanje još 10 groša godišnje najamnine. „

Postoji i opširan opis beogradskog amama sa početka XX veka po sećanju Benciona Levija.⁶⁴ Opis ovog amama dao je u svojim pričama i pisac Haim S. Davičo.

Mnogi jugoslovenski Jevreji sećaju se još kako su njihove majke odiaziile u *mikve*. Podatke o tome sakupili smo u upitnicima o praznovanju. Na pitanje: „Ko je u Vašoj porodici odiazio u *mikve*?” dobili smo odgovor ispitanika koji je rođen početkom veka u Beždanu: „Majka i sestre po potrebama vere”. Ili odgovor jedne ispitanice: „U lloku sam se venčala 1932. i išla sam u *mikve*”. Odgovor iz Munkačeva: „Mama je išla redovno”, i iz Sarajeva: „moja baka i mama svakog petka”.

Svakako je jedan od najlepših i najupečatljivijih opisa pridržavanja propisa o ritualnom pranju, odnosno o upotrebi *mikve* onaj u romanu *Rob*, Isaka Baševisa Singera:

„Vanda”, reče Jakov, a glas mu je drhtao, „moraš najpre da izadeš i da se okupaš u reči”.

„Ja sam se već umila i očešljala kosu”. „Ne, moraš da zaroniš u vodu”. „Sada?”

„Da, to zahteva božiji zakon”.

⁶⁰Nahum Sokoiov (1859-1936), jevrejski pisac i predsednik Svetske cionističke organizacije

⁶¹Moses Ben Maimon – Majmonides, (1135-1204), rođen u Kordobi, najveći jevrejski filozof, poznat kao "Rambam" (akronim)

⁶²Jehuda Lerma, "Peletat bet Jehuda", Venecija, 1647.

⁶³Dr Moric Levi, Sefardi u Bosni, Beograd, 1969. (prevod)

⁶⁴Bencion Levi, Crtice iz života Jevreja u jevrejskoj maši u Beogradu – moje sećanje iz ranog detinjstva, Bilten jevrejske opštine Beograd, 1976/1977.

